

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/103/114-119>

Nilufər Yusifova
Bakı Mühəndislik Universiteti
magistrant
nilufar.yusifova@gmail.com

LOGİSTİK STRATEGİYALARIN İŞLƏNMƏSİNİN NƏZƏRİ ƏSASLARI, KONSEPSİYALARI VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Xülasə

Logistika maddi texniki ehtiyatların axını və saxlanması səmərəliliyini planlaşdırma, həyata keçirmə və izləmə prosesidir. Bir məhsulun nəqliyyat, saxlama, gömrük rəsmiləşdirilməsi, qablaşdırma, paylama kimi ilk istehlakçıdan son istehlakçıya qədər olan bütün proseslərə aiddir.

Logistikanın ümumi məqsədi yüksək keyfiyyətli məhsul göndərmələrini təmin edən material, informasiya, maliyyə, kadr və s. axınların funksional menecmentinin səmərəli, interaktiv sistemini yaratmaqdır.

Açar sözlər: logistika, strategiya, tədarük zənciri, mikrologistik konsepsiya, logistik idarəetmə

Nilufər Yusifova
Baku Engineering University
master student
nilufar.yusifova@gmail.com

Theoretical foundations, concepts and tasks of logistics strategy development

Abstract

Logistics is the nprocess of planning, implementing and monitoring the efficiency of the flow and storage of material and technical resources of a product from the first consumer to the final consumer, such as transportation, storage, customs clearance, packaging, distribution.

The general purpose of logistics is to provide material, information, finance, personnel, etc., which ensure high-quality product shipments. Is to create an efficient, interactive system of functional flow management.

Keywords: logistics, strategy, supply chain, micrologistics concept, logistics management

Giriş

Strategiya arzu və istəklərə deyil, firma və ya müəssisənin malik olduğu real imkanlara əsaslanır. Buna görə də strategiya, hər şeydən əvvəl, firma daxilində və onun xarici mühitində mövcud olan real, obyektiv situasiyanı nəzərə alır, təhlil edir və ona adekvat reaksiyalar verir.

Qeyd etmək lazımdır ki, logistikanın strateji və taktiki iqtisadi səmərəliliyinin mühüm şərti material axınlarının hərəkətini təşkil edən hər bir elementin – tədarükənin, istehsalın, anbarlaşdırmanın, ehtiyatların, bölüşdürmə və satışın, nəqletmənin planlaşdırılmasının təşkilidir. Bu cür təşkil bir qayda olaraq başlanğıc nöqtə kimi tələb dinamikasının müntəzəm formada gözlənilməsindən başlamaqla logistik sistemə daxil olan hər bir element üzrə plan göstəricilərinin işlənilib hazırlanmasından ibarətdir.

Logistika anlayışına nəqliyyat, xidmət, anbar, materialların komplektləşdirilməsi və hərəkət xəttinin təhlükəsizliyi haqqında informasiyalar da daxildir.

Logistika əmtəənin sıradan çıxdıqda məhv edilməsi məsələləri ilə də məşğul olur. Logistikanın ümumi vəzifələri dedikdə, logistikanın qarşısında duran məqsədlərə çatmaq üçün hansı işlərin, hansı ardıcılıqla, nə vaxt və harada icra edilməsi nəzərdə tutulur. Hər hansı bir təsərrüfat subyekti material axınlarının idarə edilməsi sahəsində özünün ümumi və xüsusi xarakterli logistik vəzifələrinin müəyyənləşdirilməsidir ki, onlar da aşağıdakılardan ibarətdir:

1. Logistik konseptual ideya – mövcud şəraitdə ən az mümkün xərclərlə firmanın bazarda baş verən dəyişikliklərə uyğunlaşmasıdır ki, bazar payının artırılması və rəqiblər üzərində iqtisadi üstünlüklərə nail olmaqdan ibarətdir.

2. Logistikanın ümumi məqsədi – yüksək keyfiyyətli məhsul göndərmələri təmin edən material, informasiya, maliyyə, kadr və s. axınların funksional menecmentinin səmərəli, integrativ sistemini yaratmaqdır.

“Müasir sənaye müəssisəsinin işində logistikanın rolu kifayət qədər böyükdür. Buna görə də hər hansı bir şirkətin rəhbərliyi malların daşınması proseslərini sistemləşdirəcək bir şöbənin yaradılmasının qayğısına qalmalıdır. Müəssisənin strukturunda yerləşən belə bölmə logistika idarəetməsini müəssisənin gündəlik həyatına daxil etməlidir. Xidmət birbaşa şirkət rəhbərinə tabe olmalıdır.

Belə bir şöbəyə malik müəssisələr sifarişləri səmərəli yerinə yetirmək mümkün olmayan bütün funksiyaları mərkəzləşdirilmiş şəkildə idarə olunan güclü mexanizmdə birləşdirir, onun köməyi ilə istənilən mürəkkəblikdə olan vəzifələr peşəkar səviyyədə və böyük bir şəkildə həll edilir. Amma eyni zamanda nəzərə almaq lazımdır ki, maddi-texniki təchizat şöbəsində işləmək müvafiq struktur bölmələrinin fəaliyyətini əvəz etməlidir” (1).

Logistik strategiyalar dedikdə, korporativ hədəflərə uyğun olaraq formalaşdırılmış, şirkətdə həyata keçirilməsinin forma və vasitələri, funksiyalararası və təşkilatlararası koordinasiya və integrasiya ilə əlaqəli uzunmüddətli, yaxşı müəyyən edilmiş bir istiqamətdir. Yəni hər bir şirkət özünün logistik strategiyasını o zaman qurmaq istəyir ki, hər hansı bir yeniliklər istəyir və yaxud da mənfəətinin artırılması və ya mənfəətinin olduğu həcmdə saxlanılmasına çalışır.

Logistik strategiyalar niyə tətbiq olunur? Biz bilirik ki, bazar iqtisadiyyatının xüsusi bir hissəsi olan tədarük zənciri davamlı olaraq dəyişdiyi və inkişaf etdiyi üçün şirkət müəyyən edilmiş malları, müəyyən ölkələrə və ya müəyyən müştərilər üçün realizə etmək məqsədilə müxtəlif logistik strategiyalardan istifadə edirlər.

“Tedarük zənciri bir çox funksiyaları özündə birləşdirən bir şəbəkədir. Bu şəbəkə daxilində ilk növbədə son məhsul və xidmətlərə çevrilmək üçün lazım olan ehtiyatlar əldə edilir. Bu ehtiyatlar əsasında hazır məhsul, xidmət təşkil edilir. Bundan sonra bu məhsul və xidmət logistika xidməti ilə istehlakçılara, yəni müştərilərə çatdırılır. Belə təsəvvür etdikdə tədarük zənciri çox sayda işçini birləşdirən və bir çox müəssisəni əhatə edən bir zəncirdir. Tedarük zənciri tədarükün münasib şərtlərlə əldə edilməsi, onların istehsalat prosesində işlənilməsi uyğun şəraitdə saxlanması, müştəri məmnuniyyətinin qorunması, maliyyə itkilərinin olmamasına, malların zədələnmədən son nöqtəyə çatdırılmasına diqqət etmək lazımdır” (2).

Konsepsiya baxışlar sistemi olub, hadisə və proseslərin bu və ya digər dərəcədə başa düşülməsi kimi izah edilir.

İqtisadiyyatın logistikləşdirilməsi prosesinin dərk edilməsi, öyrənilməsi material və onlara bərabər tutulan maliyyə və informasiya axınlarının ilkin mənbədən son təyinat məntəqəsinə qədər hərəkətilə bağlı yerinə yetirilən əməliyyatlar logistik yanaşma ideyasının başa düşülməsinə əsaslanır. İstehsal, kommersiya, sahibkarlıq və təsərrüfat fəaliyyətinin digər növləri kimi material axınlarının idarə edilməsi ilə əlaqədar olan fəaliyyət də ilkin inkişaf mərhələsindən başlayaraq müxtəlif dövrlərdə insanlar tərəfindən həyata keçirilmişdir.

“Dünya təsərrüfat sistemində ən geniş yayılmış mikrologistik konsepsiyalardan biri JIT (just-in-time) “dəqiq vaxtında” konsepsiyası hesab edilir. Bu sistem ilk dəfə yapon istehsalçıları tərəfindən təklif edilmiş və verdiyi iqtisadi səmərə baxımından özünü ABŞ-da da təsdiq etmişdir. Daha doğrusu, bu konsepsiyanın meydana gəlməsi Yaponiyanın Toyota Motors və digər avtomobil şirkətlərinin KANBAN mikrologistik sisteminin geniş tətbiq edilməyə başladığı ötən əsrin 50-ci illərinə təsadüf edir. “Dəqiq vaxtında” konsepsiyası məntiqli baxımdan əmtəəlik məhsulun istehsalı üçün lazımi material resursları üzrə ehtiyatların səviyyəsini mövcud məhsul partiyasının istehsalına lazım olan həddə qədər minimumlaşdırmaqdan ibarətdir. “Dəqiq vaxtında” (JIT) konsepsiyasını tətbiq edən logistik sistemlərin əsas ideologiyasını dərəcəli sistemlər təşkil edir” (3).

Müasir dünyada qlobal təhlükə yaradan bir çox amillər vardır. Dayanıqlı logistika ideyası sənaye tərəfindən ciddi qəbul edilən bir mövzudur. Logistika sektorunda dayanıqlılıq əldə etmək üçün şirkətlər müxtəlif strategiyalara baş vururlar. Bu gün bir çox müəssisələr hələ də dayanıqlılığın sadəcə ekoloji cəhətdən təmiz olduğunu düşünürlər. Buna görə də dayanıqlılığın nə üçün zəruri olduğunu müzakirə etməzdən əvvəl konsepsiyayı düzgün müəyyənləşdirmək lazımdır.

Dayanıqlılıq anlayışı çox dinamik bir anlayışdır. Sadəcə dillə desək, gələcək nəsilləri nəzərə almaqla, dünyadakı bütün növ resursların ehtiyatla istehlak edilməsi zərurətini özündə əks etdirən sosial yanaşma kimi başa düşülə bilər. Üstəlik bunu təmin etmək kortəbii bir vəziyyət deyil, birdən çox tərəfin bir araya gələrək dayanıqlılığı təmin etmək səylərindən asılıdır. Bu nöqtəyi nəzərdən bir çox tədqiqatçılar dayanıqlılığı ekoloji, sosial və iqtisadi elementlərin birləşməsi kimi müəyyən ediblər.

“Sənaye inqilabından sonra bir çox sahələrdə sənaye fəaliyyəti sürətləndi. Biznes və şirkətlərin öz sektorlarında varlığını davam etdirmələri və böyümələri üçün əlavə olaraq onların ekoloji, iqtisadi, sosial və bir çox başqa sahələrdə dəstəyə ehtiyacı var. İstehsal prosesi ilə məşğul olarkən ətraf-mühitə və ya təbii sərvətlərə laqeyd yanaşmaq digər sektor və insanlar üçün narahatlıq doğurur.

Dayanıqlılıq anlayışı bu nöqtədə meydana gəlir və şirkətləri məsuliyyəti öz üzərinə götürməyə məcbur edir. Bu anlayış resursların istehlakını məhdudlaşdırmaqla yanaşı, yeni strategiyaların meydana çıxmasını təmin edir. Bəzən şirkət və bizneslərin işi bir çox müxtəlif sahələri əhatə edir və dayanıqlılıq konsepsiyasının üstün cəhəti bu zaman özünü göstərir ki, o bütün bu sahələrə inteqrasiya oluna bilər. Aydın ki, bu gün logistik fəaliyyətlərdə artım müşahidə olunur. Bu artım özü ilə bərabər logistika sahəsində dayanıqlılığın qiymətləndirilməsini də gətirir” (4).

“Logistikanın ümumi vəzifələri dedikdə, logistikanın qarşısında duran məqsədlərə çatmaq üçün hansı işlərin, hansı ardıcılıqla, nə vaxt və harada icra edilməsi nəzərdə tutulur. Logistikanın ümumi məqsədi budur: yüksək keyfiyyətli məhsul göndərmələri təmin edən material, informasiya, maliyyə, kadr və s. axınların funksional menecmentinin səmərəli, interaktiv sistemini yaratmaq.

Logistika istifadəsi müəssisəsinin mövcud bazar mühitinə uyğunlaşmasını maksimum dərəcədə artırmağa, mənfəət payını artırmağa və birbaşa rəqiblərdən açıq üstünlük əldə etməyə imkan verir” (5).

Sənayecə inkişaf etmiş ölkələrdə logistikanın inkişaf etdirilməsi probleminə artan maraqlar, hər şeydən əvvəl, tarixi baxımdan iqtisadi xarakterə malik səbəblərlə əlaqədardır. İstehsalın həcmının artdığı, ölkədaxili və beynəlxalq əlaqələrin genişləndiyi bir şəraitdə mübadilə sferasına aid olunan xərclərin də səviyyəsinin yüksəlməsi faktoru sahibkarların bazar fəaliyyətinin optimallaşdırılması məqsədilə yeni formaların axtarılıb tapılması üçün səylərini gücləndirdi.

Logistikadan aktiv istifadə edən qərb ölkələrinin praktiki təcrübəsi göstərir ki, xammal, material, yarımfabrikat və dəstləşdirici məmulatların ilkin mənbədən son təyinat məntəqəsinə qədər ümumi hərəkətinin 93 %-i onların müxtəlif maddi-texniki təchizat kanallarından ötürülməsinə, daha doğrusu, əsasən tədavül kanallarında yığılıb qalmasına və saxlanmasına sərf edilir.

“Deməli, logistikanın inkişafı əhəmiyyətli dərəcədə istehsal strategiyasında və malyeridilişi sistemində mühüm dəyişikliklərlə müşahidə olunan satıcı bazarından alıcı bazarına keçidlə əlaqələndirilir. İstehsalçıların istehlakçılara icbari formada təhkim edilməsi, resursların ciddi və sərt mərkəzləşdirilmiş qaydada “bölgüsü” prinsipinə əsaslanan totalitar təsərrüfatçılıq, inzibati-amirlik sistemində bu və ya digər məhsulun istehsalına qərarın verilməsi onun satış siyasəti (strategiyası) ilə uzlaşdırılmırdı. Yəni satış siyasətinin işlənməsi bir qayda olaraq məhsul istehsalından sonra gəlir və onun təşkili istehsalın diqtəsi – hökmü ilə həyata keçirilirdi” (6).

Logistikanın məqsədi, prosesin optimallaşdırılmasına əsaslanan maddi və əlaqəli axınların səmərəli idarə edilməsidir. İqtisadiyyatda maddi axınların idarə edilməsi prosesində bir çox fərqli vəzifələr həll olunur.

1. Tələb və istehsalın proqnozlaşdırılması, nəqliyyat həcmi.
2. Optimal həcm və maddi axın istiqamətlərinin müəyyən edilməsi.
3. Anbar, qablaşdırma, nəqliyyat və digərlərinin təşkili.

Logistikanın əsas məqsədi əvvəlcə xammal çatdırmaq, sonra müəyyən bir müddətdə lazımı miqdarda göstərilən yerə hazır məhsulu müəyyən bir müddətdə təyin etməkdir.

“Düzgün logistika həm dövrdə, həm də resursların qıtlığı şəraitində axın proseslərini optimallaşdırmaqla şirkətlərin fəaliyyətinin rasionallaşdırılmasını əhatə edən müasir uğurlu biznes üçün vacibdir. Başqa sözlə, təşkilatların fəaliyyəti bu gün həyata keçirilən bütün proseslərin logistikasını tələb edir.

Logistikanın məqsədi lazımı anda və istifadə olunan istehsal ehtiyatlarının həyata keçirilməsi üçün ən aşağı qiymətə istehlakçını məhsullarla təmin etməkdir.

Logistika prosesləri təşkilatların praktik fəaliyyəti dövründə təkmilləşdirilmiş, sübut edilmiş logistika texnologiyalarından ibarətdir.

Sirr deyil ki, ən qabaqcıl texnologiya ilə maddi axınları idarə etmək üçün adekvat sistem yaratmadan yüksək səmərəliliyə nail olmaq mümkün deyil. Yalnız logistika və rəhbərliyin qarşılıqlı əlaqəsi, logistika texnologiyalarının həyata keçirilməsi səbəbindən bazarda rəqabət qabiliyyətlərini gücləndirmək imkanı olan müəssisələrlə işləyə bilər” (7).

Logistika və ticarət sahəsi bütün sektorların inkişafında bünövrə rolunu oynamaqla, əlavə dəyərin və yeni iş yerlərinin yaradılmasında və gəlirliliyin artırılmasında mühüm rol oynayır. Azərbaycanda keyfiyyət və kəmiyyət göstəricilərinin yüksəldilməsi perspektivi üzərində qurulan logistika və ticarət sahəsində regional və qlobal dəyər zəncirlərinə inteqrasiya, dünyanın ən qabaqcıl təcrübələrinə dair nümunələrə əsaslanan tranzit ticarətindən yüksək gəlir əldə etmək məqsədilə əlavə dəyər yaradan xidmətlər təmin olunacaqdır.

“Azərbaycanın coğrafi mövqeyi ticarət həcmələrinin müntəzəm artırılmasına imkan verir. Ölkənin logistika aktivlərinin daim inkişaf etdirilməsi onun regional və beynəlxalq ticarətdə rolunun artmasına təkan verəcəkdir. Belə ki, həm Şərq – Qərb dəhlizi, həm də Şimal – Cənub dəhlizi üzərindəki əlverişli coğrafi mövqeyi sayəsində ölkəmiz həm tranzit ticarəti, həm də idxal-ixrac əməliyyatlarından pay əldə etmək imkanına malikdir. Yeni liman və dəmir yolları ilə bağlı bir sıra mühüm infrastruktur layihələri artıq yekunlaşmaq üzrədir. Bu aktivləri və üstünlükləri nəzərə alaraq, Azərbaycanın ərazisində intermodal və multimodal (müxtəlif nəqliyyat növlərinin ehtiva edilməsi) logistika infrastrukturunun yaradılması vasitəsilə ticarət həcmünün artırılması, tranzit ticarətindən daha çox dəyərin əldə edilməsi və logistika sahəsində özəl sektorun iştirak səviyyəsinin artırılması məqsədilə bir sıra təşəbbüslər həyata keçiriləcəkdir” (8).

Logistika idarəetməsi müasir müəssisələrin idarə edilməsinin tərkib hissəsidir. Bu, mənfəəti artırmaq və xərcləri minimuma endirmək üçün resurs axınlarının idarə edilməsinə, onları optimal vəziyyətə gətirməyə aiddir.

İqtisadiyyat tədqiqatçıları hələ də terminin tərfi ilə bağlı konsensusa gəlməyiblər. Yerli alimlərin məşhur nəzəriyyələrini öyrənərək, bir neçə müddəaları ayırd etmək olar. Logistik idarəetmə belədir:

– müəssisənin məqsəd və vəzifələrinə nail olmaq üçün tədarükün, istehsalın və satışın idarə edilməsi üzrə tədbirlər kompleksi, bunlardan başlıcası mənfəətin maksimumlaşdırılmasıdır;

– daxili və xarici mühitlə əlaqəli proseslərin idarə olunduğu bir vasitədir;

– logistik məqsədlərə çatmağa yönəlmiş fəaliyyətlər toplusudur;

– təşkilatdakı maliyyə, iqtisadi və hüquqi proseslərə təsiri;

– müəssisənin əmək, intellektual, maddi və digər resurslarından istifadə etməklə məqsədlərə çatmaq prosesi;

– istehsal olunan məhsulların satışı və ya xidmətlərin göstərilməsi yolu ilə maksimum mənfəət əldə etməyə yönəlmiş fəaliyyətlər.

“Logistika menecmentinin aşağıdakı əsas funksiyalarını ayırd etmək olar:

Sistem qurma. İstehsal və idarəetmə prosesini zəruri resurslarla təmin etmək üçün texnologiyalar sisteminin formalaşdırılması.

İnteqrasiya. Logistika satış, saxlama və təchizat proseslərini sinxronlaşdırmaq və əlaqələndirmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Logistika sistemində iştirakçıların maraqlarının ardıcılığı da təmin edilməlidir.

Tənzimləyici. Logistika sisteminin fəaliyyətinin təşkilatın ümumi maraqlarına uyğunluğu təmin edilir. Bir qayda olaraq, bu, xərclərin minimuma endirilməsi ilə ifadə edilir.

Nəticə. Logistik fəaliyyətlər iş planının yerinə yetirilməsinə yönəldilmişdir (müəyyən vaxtda müəyyən bir alıcıya müəyyən miqdarda məhsul təqdim etmək)” (9).

Müasir qloballaşmanın hökm sürdüyü dünyada logistikanın rolu əhəmiyyətli şəkildə artmışdır. Müştəri məmnuniyyətini artırmaq üçün logistikanın düzgün təşkil olunmasının və logistik xərclərin, itkilərin azaldılması ilə bu uğura nail olmaq mümkündür. Bunun üçün logistikanın bir halqası olan anbarlama proseslərini məsuliyyətlə və ən düzgün formada həyata keçirə bilən mütəxəssislərə ehtiyac vardır.

Logistika modulunu öyrənməklə bu prosesin mahiyyətini anlamaq üçün bilikləri tətbiq etmə bacarığı əldə etmək mümkündür. Bunun üçün logistikanın tədarük zəncirində, anbarın logistik idarə edilmədə yeri haqqında aydın təsəvvürlərə ehtiyac vardır. Ölkəmizdə bu sahə yeni olduğu üçün onun haqqında həm praktiki işlərə, həm də nəzəri araşdırmalara rast gəlinir.

“Qloballaşan və rəqabətin artdığı iş dünyası daxilində var ola bilmək, tələbə uyğun məhsul təqdim edə bilmək, müştəri məmnuniyyətini təmin etmək üçün müəssisələr tədarük zənciri yaratmaq məcburiyyətindədirlər. Bildiyimiz kimi, hal-hazırda bazar şərtləri kəskinləşməkdədir. Bu şərtlər daxilində müəssisələr maliyyəyə qənaət edilməsi və maliyyə itkilərinin minimuma endirilməsi üçün səy göstərirlər. Bundan əlavə, onlar texnologiya ilə ayaqlaşmalı və digər əməkdaşlarla birlikdə yaradılan tədarük zənciri vasitəsilə məhsul və xidmətlərin müştərilərə çatdırılmasını təmin etməlidirlər” (10).

Logistikanın inkişaf təkamülü sənayecə inkişaf etmiş ölkələrdə bazar iqtisadiyyatının tarixi və inkişaf təkamülü ilə sıx bağlıdır. Buna baxmayaraq, “logistika” anlayışından 1970-ci illərin sonlarından etibarən dünya ölkələrinin iqtisadi təsərrüfat sistemində hərtərəfli və geniş istifadə olunmağa başlandı. Artıq yarım əsrdən çoxdur ki, qərb dünyasında mütəxəssislər, alim və biznesmenlər arasında logistika anlayışının özü və mahiyyəti haqqında aparılan intensiv mülahizələr səngimək bilmir. Logistikaya aid qərb ədəbiyyatlarının apardığı geniş təhlilə əsasən belə nəticəyə gəlmək olar ki, bir sıra müəlliflər eyni bir əməliyyatın, funksiyanın və hərəkətin təsviri üçün müxtəlif anlayışlardan istifadə edirlər. Bu da bir çox hallarda tədqiqatçılar, alim və mütəxəssislər arasında logistikanın nəzəri və metodoloji bazasının formalaşması baxımından müəyyən qədər çətinliklər yaradır.

“Logistika yeni elmi sahə olduğundan bu və ya digər terminə – anlayışdan istifadə olunması tədqiqatçıların zövqündən asılı olsa da, logistik proseslərin ayrı-ayrı tərəflərinə xüsusi olaraq diqqətin yönəldilməsi onların arzusu ilə əlaqələndirilir. Məsələn, nümunə kimi göstərmək olar ki, “fiziki bölüşdürmə” terminindən ötən əsrin 70-ci illərinə qədər logistikanın müasir anlamının sinonimi kimi intensiv istifadə olunurdu. Lakin hal-hazırda integrativ logistikanın kompleks funksiyalarından biri hesab edilən “fiziki bölüşdürmə” termini “distribusiyaya” termininin sinonimindən başqa bir şey deyil.

Elmi fənn kimi logistika ayrı-ayrı bölmələrə: təchizatın logistikası (logistics of supply), istehsal (sənaye) logistikası (production logistics), satış logistikası (logistics of distribution), nəqliyyat logistikası (traffic logistics) və s. ayrılmışdır. Bununla yanaşı, yaxın xarici ədəbiyyatlarda, xüsusi ilə MDB məkanında o qədər də çox olmayan ədəbiyyatlar içərisində sənaye (istehsaldaxili), istehsal-kommersiya, kommersiya, tədarük, satış, nəqliyyat, bölüşdürücü, sahibkarlıq, qlobal, beynəlxalq logistika, logistik menecment, logistik biznes anlayışlarına və adlara rast gəlinir” (11).

“İxtiyari bir sistemin inkişaf strategiyasının hədəfi maksimal elmi texniki, istehsalat, kadr potensialı, mikro və makro mühitin təsir proseslərinin öyrənilməsidir. Logistika ilə əlaqəli olan bütün uzun müddətli məsələlərin həlli logistikanın strategiyasını müəyyən edir. Bu strategiyanın öyrənilməsində logistik sistemin daxili və xarici strukturunun öyrənilməsinə üstünlük verilməlidir.

Daxili faktorlar logistik sistemin daxilində nəzərə alınır və variasiya edilir.

Strategiyanın tərkib hissəsini təşkil edən əsas daxili faktorlar aşağıdakılardır:

1.1. Məhsul: istehsal edilən, satılan, onun çeşidləri, keyfiyyəti, miqdarı və s.

1.2. Kadr: tərkibi keyfiyyəti, sayı, hazırlıq imkanları, peşələrin birləşməsi və s.

- 1.3. Maliyyə: şəxsi istiqraz və onların nisbəti.
- 1.4. Gücü: gücün tez bir zamanda artırılması, işləməyən xətlərin bərpa edilməsi.
- 1.5. İstehlakçıya münasibət: əlavə xidmət, zəmanət, sığorta və s.
- 1.6. Təşkilat: idarə strukturunun seçilməsi – xətti, funksional, qərargah, matrissalı və s.

Logistik sistemin xarici faktorlarını da nəzərə alaraq, onlara müasir reaksiya vermək də vacibdir. Logistik sistemlər optimal variantlarda xarici şəraitlərə adaptasiya olunurlar. Xarici faktorların arasında aşağıdakıları qeyd etmək olar:

- 2.1. Tələbin növləri: Elastiki və ya qeyri elastiki.
- 2.2. İstehlakçılar: Tərkib üstünlüyü və s.
- 2.3. Bazar şəraiti: Mükəmməl və qeyri-mükəmməl rəqabət.
- 2.4. Rəqiblər: Sayı, keyfiyyət tərkibi, istehsal həcmi və b.
- 2.5. İqtisadi iqlim: Vergi, kredit sistemi, azad iqtisadi zonalar və b.
- 2.6. Siyasi şəraitlər: Ölkənin dövlət quruluşu, dövlət orqanlarının iqtisadi dəyişikliklərə reaksiyası və s.
- 2.7. Sosial şəraitlər: Əhalinin yaşayış şəraiti” (12).

Nəticə

Tədqiqatçı logistik strategiyaların işlənməsinin nəzəri əsaslarını, konsepsiyalarını və vəzifələrini araşdırmağı qarşısına məqsəd qoymuşdur. Onun araşdırması müasirlik baxımından çox aktualdır. Bu mənada bu tədqiqat işinin önəmi, əhəmiyyəti çox vacibdir.

Müasir dövrdə ölkələr arasında logistik əlaqələr dövlətlərin yürütdüyü xarici siyasətlə prioritet təşkil edir. Müasir dövrdə münafiqşələrin böyük əksəriyyəti logistik inhisarçılığı əldə etmək üçün yürüdülmən siyasətin nəticəsi olaraq baş verir.

Müəllif tədqiqat işində üzərinə götürdüyü missiyanı, demək olar ki, yerinə yetirmişdir.

Ədəbiyyat

1. az.techonfrants.com>17433132-work-in-logistics-...
2. <https://www.e-derslik.edu.az>
3. <https://unec.edu.az>2015/11>
4. <https://sglogistics.az>dayaniqli-lo...>
5. <https://sharklogistics.az>Logistika...>
6. <https://www.scribd.com>document>
7. newspaperp.com>Təhsi...
8. yenigundem.az>strateji-ehemiyet-dasiyan-logistik...
9. az.modern-info.com>Biznes
10. marja.az>88842/azerbaycanda-logistika-sisteminin-...
11. pdfcoffee.com
12. <https://imgs.su>upload>

Göndərilib: 24.03.2024

Qəbul edilib: 11.05.2024